

գիտութիւն կը սորովէր¹ : Հոս այս երկու երևելի գերմանացիները առաջին անգամ զիրար տեսան , և իրարու հետ ընտանեցան : Կեթէ , որ հերտերէն շատ օգտուեցաւ ու վրան մեծ փոփոխութիւն եղաւ , իր հերտերի հետ ըրած ծանօթութեանն ու ընտանեկցութեանը ամէն պարագաները մանրամասնաբար նկարագրեց՝ իր Բանաստեղծութիւն և իրականութիւն , կամ Հանգոյց քեանց ինչ ըսուած գրուածքին մէջ :

Կը շարունակուի :

ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆ

Սիամի տերութեան անբնական փոխանակակալ մահը :

Արջի տեսններս մէկ կարգէ դուրս դիպումս մը տակնուվրայ ըրաւ բոլոր Սիամի արքունիքը : Ինչպէս որ ծանօթ է արդէն ամենուն՝ Սիամի տէրութեան ժողովուրդը մեծ պատկառանք ունին ճերմակ գունով կենդանիներու վրայ . անանկ որ եթէ յանկարծ իրենց քուրմերէն մէկը ճերմակ աքաղաղ մը կամ ճերմակ շուն մը տեսնէ ճամբան՝ գլուխ բանալով յարգութիւն կու տայ : Իսկ ճերմակ փղի՝ ոչ պարզ յարգութիւն մը , այլ ինչուան կրօնական պաշտամունք կը նուիրեն . վասն զի կը կարծեն թէ անոր հոգին՝ մէկ մեծ մարդու կամ կայսեր մը հոգի է որ անոր մարմնոյն մէջ կը հանգչի : Սիամի թագաւորը պարտաւորուած է միշտ մէկ ճերմակ փղի մը պահելու , ուսկից կախուած են թագաւորին կեանքն ալ ու բոլոր թագաւորութեան յաջողութիւնն ալ : (Ի) Ե որ այս փղը մեռնելու ըլլայ , ժամանակակից թագաւորը բոլոր իր յարգն ու ազդեցութիւնը կը կորսնցնէ , և պէտք է որ երկրորդ տարին ինքն ալ գերեզման մտնէ : Աստի այս պատճառաւ է որ

փղին առողջութեանը ամենայն խնամք կ'ըլլուի :

Այս փղը բոլոր տէրութեան մէջ թագաւորէն և թագաժառանգէն ետև ինքը կը սեպուի պատուաւոր և ազնուական : Վեղեցիկ և փառաւոր պալատի մը մէջ է իր բնակութիւնը . ինքն ալ թագաւորին պէս ունի իր պալատականներն ու պաշտօնատէրները , զինուորական անձինքներ , պահապաններ , բժիշկներ , և այլն : Արդէն ի վարհաւրուստ և սուղ զգեստներով ծածկուած է . վիզն ալ թանձր ոսկիէ վզնոց մը ունի , և ճակտին վրայ պսակ մը՝ անգին ակունքներով ու գոհարներով զարդարուած : Ասկիէ կամ ոսկեզօծ արծըթէ ամանի մէջ դրած կու տան իրեն կերակուրը . և իրեն ուտելիքն են ընդհանրապէս շաքարի եղէգն , անուշաճամ պտուղներ , և տեսակ մը ծառի տերեւներ՝ զորն որ մասնաւոր իրեն համար կը տնկեն ու կը խնամեն : Արբոր լուալու կը տանին , անբաւ մարդիկ հետը կ'երթան , առջեւն ալ երաժիշտներ՝ այլ և այլ նուագարաններ զարնելով . իրեն պաշտօնատէրներէն մէկ խումբն ալ վերան մեծ ամպհովանիներ կը բռնեն՝ զինքը արեւէն պաշտպանելու համար :

Այս փղին անմիջական պաշտօնատէրները՝ քովէն չեն կրնար բաժնուիլ , մինչև որ ինչուան գետին ծռելով՝ իրեն հրաժարական բարև չտան : Իայց դժբաղդաբար ալ Սիամի հիմակուան փղը անընտել և այնպիսի գէշ բնաւորութիւն մը ունէր , որ եթէ թագաւորն ալ իրեն պալատականքն ալ չզգուշանային , ինչուան հիմա շատ անգամ զիրենք փորձանքի մէջ ձգած կ'ըլլար : Այս ճերմակ փղը որ 111 տարուրէն ի վեր Սիամի արքունեաց մէջ էր՝ ամերիկացի մէկ ծեր նաւավար մը իրեն բժիշկ ունի եղեր , որն որ նաւավարութեան արուեստը ձգելով՝ Սիամ եկեր և փղին բժիշկն ըլլալու փառաւոր պաշտօնը ձեռք ձգեր էր : Վուրիելմոս Սքէֆրի , այս էր բժիշկին անունը , տասը տարի հոն սրբազան կենդանւոյն ծառայելէն ետև , տեսնելով որ երկրին

¹ Կեթէի վարքը տես օրագրին մէջ Հտ . Ի , երես 57 :

մէջ. գէշ հիւանդութիւն մը կը տարածի՝ ուզեց թողուլ քաշուիլ անկէ. բայց որովհետեւ ոսկի կամ արծաթ դիզած չէր, վասն զի երկրին սովորութեանը համեմատ թէպէտ ուրիշ ընծաներ ալ առնէր՝ բայց ոսկի ու արծաթ ոչ երբէք, և չուզելով ալ պարապ ձեռքով անկէց հեռանալ, մտածեց սաստիկ թմրեցուցիչ ափիոն մը տալ փղին, որ արդէն հիւանդ վիճակի մէջ էր, և անոր թմրութեան ատեն վզնոցն ու գլուխուն վրայի պսակը յափշտակել ու փախ չիլ: Սաստի գիշեր մը մտածածն՝ ի գործ դնելով՝ երբոր տեսաւ որ կենդանին սկսաւ թմրիլ և կ'ուզէր խորունկ քնանալ, սիրտ բրաւ ու վրան ելլելով ու զածները կողոպտեց: Բայց հազիւ թէ իր յափշտակութիւնը լմնցուցեր էր՝ մէյ մըն ալ կենդանին յանկարծ կ'ար-

թըննայ, և պատիճովը մէջքէն բռնած՝ խեղճ՝ Վուլիւմիսը ուժով մը դիմացի պատին կը նետէ, ետքն ալ ոտքին տակն առած՝ ջարդուբուրդ կ'ընէ ողորմելի բժիշկը: Բնտուն երբոր պահապանները ներս կը մտնեն, բժիշկը ճգմուած կը գտնեն. փիղն ալ գետնի վրայ ինկած՝ այնպիսի խորունկ ու մեռածի նման քունի մը մէջ ընկղմած էր, որ իրեն քուրմերը իրար անցնելով՝ ինչուան իրիկուն աշխատելէն ետքը չկրցան դարման մը ընել, և սրբազան կենդանին իրիկուան գէմ մեռաւ: Ետքը թագաւորական պալատը հիմա մեծ սուգի մէջ է, վասն զի այս տարի թագաւորն ալ պիտի թաղուի: Երգէն սկսան յաջորդ թագաւորին վրայօք խօսակցութիւններն ըլլալ. և ներկայ թագաւորը մեռնելու կը պատրաստուի:

ԱՇԽԱՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ռուսն քաղաքը:

Ռուսն, Ստորին Սեն գաւառին գլուխաւոր քաղաքը, Վաղղիոյ բաղմամարդ ու երևելի քաղաքներէն մէկն է: Վեղեցիկ հովտի մը մէջ կը հանգչի, և այն բլուրներն որ իր վրայ կը նային՝ մարգագետիններով կամ մշակութեամբ ծածկուած են. Սեն գետը առատ ջը-

րով մէջէն կ'անցնի՝ խել մը կղզիներ ձևացնելով. գետեզերքը տեղ մը վառ վրուն կանաչութեամբ, տեղ տեղ ալ աղուոր շէնքերով զարդարուած են. նաւահանգիստը ամէն ազգաց նաւերով լեցուն է. և բոլոր քաղաքին մէջ ամէն տեղ գործունէութիւն մը, առու-